

Ю. І. Карпенко, П. В. Кіструга, П. П. Шипулін

КАРДІОХІРУРГІЯ: МИНУЛЕ І МАЙБУТНЄОдеський державний медичний університет,
Одеська обласна клінічна лікарня

Значне збільшення захворюваності на серцево-судинні хвороби призвело до того, що вони стабільно посіли перше місце в структурі смертності населення в світі.

Серцево-судинній патології в Україні належить перше місце в структурі смертності, і вона становить 62 % загальної смертності [1]. В Україні смертність від серцево-судинних захворювань — 964 на 100 тис. населення, тимчасом як в Євросоюзі — 267. Смертність працездатного населення — 620 на 100 тис., у 3,6 рази вища, ніж у Швеції. Смертність від ішемічної хвороби серця (ІХС) у 10 разів вища, ніж у Франції. Зрештою, зростання захворюваності та висока смертність від серцево-судинних захворювань призвели до того, що середня тривалість життя в Україні становить 67 років, в Євросоюзі — 78,2 року.

Одеса й Одеська область посідають одне з перших місць за захворюваністю та смертністю від серцево-судинної патології в Україні. Поширеність серцево-судинних захворювань становить (2004) 45 тис. на 100 тис. населення. Поширеність ІХС — 18 тис. на 100 тис. населення.

Доведено, що сучасна кардіохірургія здатна зменшити загальну смертність на 7 %, тому так важливо розвивати цей напрям у нашому регіоні.

У 2007 р. в Україні проведено тільки 12 694 операції на серці, що становило 36,3 % від мінімальної необхідної кількості [2]. Мінімальна необхідність у проведенні різних оперативних втручань на серці (врожені та набуті вади, коронарне шунтування та стентування, порушен-

ня серцевого ритму) — 1000 операцій на 1 млн жителів. Для порівняння: в Німеччині проводиться більше 3000 різних втручань на серці на 1 млн жителів на рік. Населення Одеської області становить 2,3 млн. Таким чином, розрахункова кількість операцій на серці — 2300 на рік. Реальна заборгованість із проведення операцій на серці в Одеському регіоні становить більше 2000 операцій на рік.

Обласна клінічна лікарня (ОКЛ) як найпотужніша лікувальна установа області є провідним центром у наданні лікувально-профілактичної допомоги хворим із серцево-судинною патологією в нашому регіоні. Структурно допомога хворим із хворобами серця і судин проводиться у відділеннях кардіоревматології (зав. Н. Г. Мартинова), кардіохірургії (зав. П. В. Кіструга), відділенні функціональної діагностики (зав. С. П. Стрельцова), консультативно-діагностичній поліклініці ОКЛ (зав. О. М. Левченко), відділенні інтервенційної радіології (зав. М. А. Кузнецов). Обласна клінічна лікарня тісно співпрацює з Обласним кардіологічним диспансером (головний лікар проф. кафедри внутрішньої медицини ОДМУ С. О. Андрієвська) й іншими лікувально-профілактичними установами міста й області.

Кардіоревматологічне відділення на 60 ліжок із блоком інтенсивної терапії на 6 ліжок із 1981 р. очолює заслужений лікар України Н. Г. Мартинова. У своїй практичній діяльності лікарі відділення широко використовують сучасні лікувально-діагностичні технології: добо-

вий моніторинг ЕКГ, артеріального тиску, ангиографію вінцевих і ниркових артерій, ехокардіографію. Введення в клінічну практику сучасних медичних технологій (озонотерапія, лазеротерапія, плазмаферез, системний тромболізис при гострому інфаркті міокарда) дозволило істотно збільшити клінічну ефективність лікування хворих кардіологічного профілю. Співробітники відділення беруть активну участь у підготовці хворих до оперативного лікування і післяопераційному веденні кардіохірургічних хворих.

Діагностична база відділення функціональної діагностики та поліклініки включає сучасне ультразвукове устаткування експертного класу, доплерографію, черезстравохідне Ехо, проби з дозованим навантаженням, холтерівське моніторування. Всі хворі проходять обстеження згідно з протоколами МОЗ України (2006).

Перед тим як почати аналіз кардіохірургічної допомоги в ОКЛ, вважаємо за доцільне навести унікальний факт, який абсолютно не відображений в історії вітчизняної медицини. Виявляється, саме в Одесі починалася історія світової кардіохірургії та кардіостимуляції. У далекому 1927 р. доктор Mortorstein провів уперше в світі електричну стимуляцію лівого та правого шлуночків у тварин в Одесі. Ці дані були опубліковані у французькому журналі «Фізіологія і патологія» у 1927 р. і цитуються в монографії S. Furman (1995) "History of Electrical Cardiac Stimulation" — «Історія електричної стимуляції серця» [3]. На жаль, жодних відомос-

тей про долю цього вченого в архівах Одеси немає.

Кардіохірургія в Одеській обласній клінічній лікарні

Історично кардіохірургія на базі ОКЛ починалася з імплантації кардіостимуляторів. Перші операції імплантації міокардіальних електродів методом торакотомії у хворих із повною АВ блокадою початі в 1979 р. доц. В. В. Піроженко. З 1987 р. імплантації ЕКС проводяться трансвенозним способом (А. А. Лозовий) без розтину грудної клітки. За минулий період набуто великого досвіду імплантацій різних моделей ЕКС від простих однокамерних до дво-, трикамерних (2007), кардіовертерів-дефібриляторів (2007) — усього більше 650 операцій.

У 1993 р. уперше на півдні України проведена катетерна деструкція АВ вузла прямим струмом у хворого з тахіаритмією (В. П. Залевський, В. В. Піроженко, Ю. І. Карпенко).

У 1997 р. початі операції на відкритому серці без штучного кровообігу. У період з 1997 до 2002 рр. в ОКЛ проведено 65 операцій мітральної комісуротомії та три операції закриття Боталлової протоки з участю зав. відділу набутих вад серця Інституту серцево-судинної хірургії д-ра мед. наук В. В. Попова. На жаль, у той період «велика» кардіохірургія не отримала належного розвитку через різні об'єктивні та суб'єктивні причини.

У 2005 р. на базі ОКЛ почата програма інвазивної кардіології. Активно впроваджуються інвазивні методи діагностики та лікування ІХС, клапанних вад серця. Проведено більше 500 процедур коронаровентрикулографій і 126 операцій коронарного стентування (В. А. Колесник). Виконано 27 операцій ургентного коронарного стентування у хворих із гострим інфарктом міокарда. Освоєні методи стентування ниркових артерій.

Нова сторінка історії одеської кардіохірургії відкрита в 2007 р.

З 1.06.2007 р. на базі ОКЛ у рамках виконання Державної програми на 2006–2010 рр. «Запобігання та лікування серцево-судинних і судинно-мозкових захворювань» був відкритий регіональний центр кардіохірургії. Помітну роль в організації та становленні центру кардіохірургії відіграв головний лікар ОКЛ С. В. Калинчук. Саме з його приходом в ОКЛ пов'язані сучасні перетворення в організації кардіологічної та кардіохірургічної допомоги в нашій лікарні. Керівником центру призначений молодий кардіохірург П. В. Кіструга, який проходив стажування в кращих клініках Італії протягом року. Початку операцій із штучним кровообігом передувала велика організаційна робота зі створення операційної, оснащеної найсучаснішим устаткуванням для проведення операцій на відкритому серці: апаратом штучного кровообігу, устаткуванням для ШВЛ, інструментарієм, лабораторією. Була побудована палата інтенсивної терапії або кардіохірургічна реанімація, оснащена безпроводною системою моніторингу ЕКГ, АТ, дихальною апаратурою, дефібриляторами. Співробітники центру навчалися в провідних клініках нашої країни та за кордоном (Італія, Болгарія, Польща, Росія).

Велику допомогу в організації та практичній роботі нашого центру кардіохірургії надав директор науково-практичного медичного центру дитячої кардіології і кардіохірургії МОЗ України професор І. М. Ємець. На базі цієї клініки постійно проводять навчання наших фахівців, а співробітники проф. І. М. Ємця — операції в ОКЛ, консультують хворих, навчають персонал, тобто на державному рівні створена модель розвитку нового кардіохірургічного центру. Таке поступове «входження у велику кардіохірургію» під постійним патронатом кращої кардіохірургічної клініки МОЗ дозволить набути власного досві-

ду при мінімальній кількості ускладнень і летальності, що особливо важливо в перші роки самостійної роботи. Необхідно наголосити, що всі витрати, пов'язані з підготовкою до операцій, власне операцією, післяопераційним періодом на 100 % покриваються з бюджету ОКЛ.

Перша операція аортовінцевого шунтування проведена 30 жовтня 2007 р. провідним кардіохірургом центру дитячої кардіології і кардіохірургії МОЗ України О. Д. Бабляком. За даний період у ОКЛ проведено 20 операцій аортовінцевого шунтування, зі штучним кровообігом — 14. Зрозуміло, перший досвід найважчий і найважливіший. Кожна операція особлива. Йде постійне вдосконалення методик коронарного шунтування і післяопераційного ведення пацієнтів кардіохірургами, перфузіологами, анестезіологами, реаніматологами, кардіологами.

У центрі існує чітке уявлення про те, що кардіохірургія — це найбільш «командна» ділянка хірургії і кінцевий результат залежить від усіх і кожного, тому молодий колектив докладає значних зусиль для того, щоб результат був найефективнішим.

Наступний етап відкритої кардіохірургії — операції клапанного протезування у хворих із набутими вадами серця, поєднані операції.

У рамках виконання Державної програми з 1.09.2007 р. на базі ОКЛ відкрита нова кафедра внутрішньої медицини № 1 з курсом серцево-судинної патології. Завідувачем кафедри призначено д-ра мед. наук лікаря-кардіохірурга Ю. І. Карпенка, який провів більше 3500 різних операцій на серці. Кафедра надає не тільки консультативно-методичну допомогу відділенням кардіології, кардіохірургії та іншим структурним підрозділам клініки, але й активно впроваджує нові методи діагностики та лікування хвороб серця і судин. Одеським держав-

ним медичним університетом передано у лікарню високотехнологічне устаткування, аналогів якому в Україні немає. Воно дозволяє виконувати всі види діагностики та хірургічного лікування порушень серцевого ритму, включаючи найскладніші випадки.

Практично зусиллями ОДМУ й ОКЛ у 2007 р. організована єдина на півдні України лабораторія електрофізіології аритмій. Науковцями і лікарями-клініцистами набуто найціннішого досвіду в Україні з лікування тахіаритмій із використанням навігаційної системи електроанатомічного картування серця в тривимірному просторі (більше 400 операцій). Кардіологи виконують радикальне катетерне усунення надшлуночкових аритмій, включаючи фібриляцію передсердь, синдром WPW, тріпотіння передсердь, передсердні та шлуночкові тахікардії після перенесеного інфаркту міокарда, шлуночкові ектопії.

Співробітниками кафедри та регіонального центру кардіохірургії впроваджені нові операції імплантації трикамерних ЕКС у хворих із серцевою недостатністю, імплантації кардіовертерів-дефібриляторів, балонна дилатація клапанів сер-

ця та перикарда (2008), відео-перикардіоскопічна імплантація міокардіальних електродів (2007). За сім місяців на базі ОКЛ проведено більше 200 операцій із приводу серцевих аритмій та інших захворювань серця мешканцям Одеської області й інших регіонів України.

Активно впроваджується метод черезстравохідної ехокардіографії. Частина операцій проводиться під контролем стравохідного Ехо. Дана методика на півдні України виконується тільки в ОКЛ.

Разом із відкритими операціями в ОКЛ початі малоінвазивні втручання. Успішно проведена балонна дилатація мітрального клапана у хворого з мітральним стенозом без розтину грудної клітки та загальної анестезії. Впроваджена малоінвазивна методика балонної перикардіотомії при ексудативному перикардиті. Освоюються методики черезсудинного закриття дефектів міжпередсердної та міжшлуночкової перегородок, черезсудинної імплантації аортального клапана та зменшення мітральної недостатності.

З уведенням у лад цього року нового стаціонарного ангиографа ми плануємо значно

збільшити кількість коронарних інтервенцій у хворих із гострим інфарктом міокарда й іншими формами ІХС.

Становлення великої кардіохірургії — процес тривалий і відповідальний, такий, що вимагає значних фінансових ресурсів, але саме за тим, як у регіоні розвинена кардіохірургія, сьогодні оцінюють рівень медицини в цілому. Ми впевнені, що здобутки лікарів-кардіологів, робота, що проводиться зараз із поліпшення методів хірургічного лікування ІХС, набутих і вроджених вад серця, порушень серцевого ритму, принесе саме той результат, якого всі чекають — реальне зменшення смертності від цих захворювань. Саме це є головною метою Державної програми України на 2006–2010 рр.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В. М. Серцево-судинні захворювання / В. М. Коваленко, М. І. Лутай. — К.: Здоров'я України, 2005. — 542 с.
2. Книшов Г. В. Робота асоціації серцево-судинних хірургів України / Г. В. Книшов // Щорічник наукових праць. — Вип. 15. — К., 2006. — С. 3-5.
3. Furman S. History of Electrical Cardiac Stimulation / S. Furman. — N. Y.: Future Publishing Company, 1995. — 378 p.

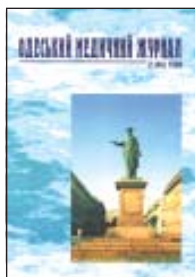
*Передплачуйте
і читайте*

ОДЕСЬКИЙ МЕДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

Передплата приймається у будь-якому передплатному пункті

У випусках журналу:

- ◆ Теорія і експеримент
- ◆ Клінічна практика
- ◆ Профілактика, реабілітація, валеологія
- ◆ Нові технології
- ◆ Огляди, рецензії, дискусії

Ціна передплати на півріччя (три номери):

- для підприємств та організацій — 60 грн;
- для індивідуальних передплатників — 30 грн.

Передплатні індекси:

- для підприємств та організацій — 48717;
- для індивідуальних передплатників — 48405.

